

Satura rādītājs

- 3 ——— Izmantotie termini
- 4 ——— Priekšvēlēšanu aģitācijas periods
- 5-6 ——— Priekšvēlēšanu aģitācija
- 7 ——— Aģitācijas veicējs
- 8 ——— Administratīvie resursi
- 9 ——— Priekšvēlēšanu aģitācijas izvietojanas ierobežojumi dienu pirms un vēlēšanu dienā

Informatīvais materiāls izstrādāts, ņemot vērā Priekšvēlēšanu aģitācijas likuma normas un tiesu praksi, kas saistīta ar priekšvēlēšanu aģitācijas jautājumiem.

Informatīvais materiāls izmantojams tikai kā Priekšvēlēšanu aģitācijas likumu paskaidrojošs materiāls.

Izmantotie termini

Priekšvēlēšanu aģitācijas likums - PAL.

Priekšvēlēšanu aģitācija - politiskās partijas, politisko partiju apvienības vai deputāta kandidāta reklamēšana plašsaziņas līdzekļos vai citādā veidā, ja tā satur tiešu vai netiešu aicinājumu balsot par vai pret kādu politisko partiju, politisko partiju apvienību vai deputāta kandidātu (PAL 1. panta 3. punkts).

Priekšvēlēšanu aģitācijas periods - laika posms no 120. dienas pirms vēlēšanām līdz vēlēšanu dienai (PAL 1. panta 4. punkts).

Aģitācijas veicējs - politiskā partija, politisko partiju apvienība, deputāta kandidāts vai nesaistītā persona (PAL 1. panta 1. punkts).

Nesaistītā persona - ar politiskajām partijām, to apvienībām nesaistīta fiziskā persona, juridiskā persona vai reģistrēta šādu personu apvienība, kas veic savu individuālu priekšvēlēšanu aģitāciju (PAL 1. panta 2. punkts).

Samaksa - jebkāda atlīdzība, tai skaitā jebkuri mantiski labumi, pakalpojumi, tiesību nodošana, atbrīvošana no pienākuma, atteikšanās no kādām tiesībām par labu citai personai u.c. (PAL 1. panta 5. punkts).

Slēptā priekšvēlēšanu aģitācija - priekšvēlēšanu aģitācija, par kuru saņemta samaksa un kuras apmaksātājs (atlīdzības devējs) pretēji šā likuma noteikumiem nav norādīts (PAL 1. panta 6. punkts).

Politiskā partija un politisko partiju apvienība - turpmāk arī politiskā partija.

Priekšvēlēšanu aģitācijas periods

Priekšvēlēšanu aģitācijas likuma mērķis ir nodrošināt iespēju personai pirms vēlēšanām paust viedokli un iespēju sabiedrībai saņemt vispusīgu informāciju par deputātu kandidātiem, deputātu kandidātu sarakstiem, politiskajām partijām un to apvienībām. Likumā ir noteikta virkne ierobežojumu, kas jāievēro tiem, kas vēlas paust un darīt zināmu vēlētajiem savu viedokli, kā arī tiem, kas ir starpnieki šī viedokļa novadīšanai līdz vēlētajiem.

Priekšvēlēšanu aģitācijas ierobežojumu mērķis ir mazināt naudas lomu priekšvēlēšanu kampaņu plānošanā un veidošanā, padarot aģitācijas veicējiem noteikumus vienlīdzīgus, kā arī nodrošinot iespēju jebkurai personai paust viedokli un iespēju sabiedrībai saņemt vispusīgu informāciju par deputātu kandidātiem, deputātu kandidātu sarakstiem, politiskajām partijām un politisko partiju apvienībām pirms vēlēšanām.

Augstākās tiesas Senāts atzinis, ka aģitācijas likuma ierobežojumu mērķis ir nodrošināt brīvas vēlēšanas, ņemot vērā, ka brīvu vēlēšanu principa tvērums attiecas ne tikai uz balsošanas brīdi, bet arī uz vēlētajū gribas veidošanos priekšvēlēšanu periodā. Šis princips, pirmkārt, prasa, lai valsts nodrošinātu tādus apstākļus, ka būtu iespējams veidoties dažādiem viedokļiem un būtu reāla iespēja šos dažādos viedokļus paust un darīt tos zināmus vēlētajiem, otrkārt, ka vēlētajs būtu aizsargāts no nepieļaujamas savas gribas iespaidošanas gan no valsts, gan no privātpersonu puses. Brīvu vēlēšanu principa tvērums attiecas ne tikai uz balsošanas brīdi, bet arī uz vēlētajū gribas veidošanos priekšvēlēšanu periodā (sk. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 3.novembra sprieduma lietā Nr. SA-5/2006 10.punktu).

Atbilstoši Satversmes tiesas 2010. gada 22. februāra spriedumā lietā Nr. 2009-45-01 noteiktajam, saskaņā ar Satversmes 116. pantu tiesības uz vārda brīvību var ierobežot. Attiecīgajiem ierobežojumiem jābūt: 1) noteiktiem ar likumu; 2) attaisnojamiem ar leģitīmu mērķi; 3) proporcionāliem jeb samērīgiem ar šo mērķi (sk. Satversmes tiesas 1999. gada 6.jūlija sprieduma lietā Nr. 04-02(99) secinājumu daļas 1. punktu, 2003. gada 5. jūnija sprieduma lietā Nr. 2003-02-0106 secinājumu daļas 1. punktu un 2003. gada 29. oktobra sprieduma lietā Nr. 2003-05-01 22. punktu).

Uz politisko partiju konkurenci un aģitācijas nozīmi vēlēšanu procesā norādījusi arī Augstākā tiesa, secinot, ka par vēlēšanu rezultātus ietekmējošu uzskatāma darbība, ja ar to būtiskā veidā tiek pārkāpti brīvu un vienlīdzīgu vēlēšanu principi, ņemot vērā, ka vēlēšanās notiek konkurence starp dažādām politiskajām organizācijām (partijām) un ka aģitācija pēc savas būtības ir līdzeklis vēlētajū gribas veidošanai (sk. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2005. gada 29. novembra sprieduma lietā Nr. SKA-468 13.1. punktu).

Likumā minētie ierobežojumi nodrošina vēlētajū brīvas gribas formēšanos. Brīvu vēlēšanu principa tvērums attiecas ne tikai uz balsošanas brīdi, bet arī uz vēlētajū gribas veidošanos priekšvēlēšanu periodā (sk. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006. gada 3. novembra spriedumu lietā Nr. SA-5/2006).

No minētā secināms, ka, likumdevējam nosakot Priekšvēlēšanu aģitācijas likumā noteiktos ierobežojumus, tiek nodrošināti vienlīdzīgu un brīvu vēlēšanu principi, kā arī tiek veicināta vēlētajū brīvas gribas veidošanās.

Priekšvēlēšanu aģitācija

Priekšvēlēšanu aģitācija praktiski vienmēr ir informācijas izplatīšana par deputātu kandidātu un politisko partiju, un šī informācija satur tiešu vai netiešu aicinājumu balsot par vai pret kādu politisko partiju vai deputāta kandidātu.

Priekšvēlēšanu aģitācija var būt raksts, publikācija, intervijs, minējumi un norādes rakstos, plakāti, skrejlapas, bukleti, izdales materiāli, publikācijas internetā vai sociālajos tīklos, tikšanās ar vēlētajiem, uzstāšanās kādā pasākumā utt.

Parasti priekšvēlēšanu aģitācijas materiāls satur:

- informāciju par deputātu kandidātu, politisko partiju vai politisko partiju apvienību;
- informāciju par politiskās partijas vai to apvienības vadošo personu (arī par tādu, kura nekandidē) vai personu, kas asociējas ar politisko partiju vai to apvienību;
- iepriekš norādīto personu attēlus;
- informāciju par deputātu kandidātu sarakstu;
- politiskās partijas logo vai nosaukumu, kandidātu saraksta numuru vai nosaukumu u.c. vizuālos elementus;
- informāciju, kas slavina vai popularizē, vai, tieši otrādi, kritizē, vai negatīvi izceļ norādītos subjektus;
- informāciju, kas aicina uz pārmaiņām vai, tieši pretēji, aicina palikt pie esošām vērtībām;
- informāciju, kas slavina, popularizē vai kritizē valsts vai pašvaldību institūciju, iestādi vai deputātu kandidātu;
- u.c.*

Samaksa par priekšvēlēšanu aģitāciju var tikt veikta tiešā formā - kā bezskaidras vai skaidras naudas norēķini vai netiešā veidā – kā maiņas darījums, pretī sniedzot kādu pakalpojumu vai tiesību, materiālu vai nemateriālu labumu.

Par samaksu uzskatāma arī atsvabināšana no pienākuma veikt samaksu.

Atsvabināšana no samaksas veikšanas pienākuma tiek atzīta par dāvinājumu konkrētai politiskai partijai. Piemēram, ja laikrakstā izvietota publikācija, kas atzīstama par priekšvēlēšanu aģitāciju, tad gadījumā, ja laikraksts par šo publikāciju nebūs saņēmis samaksu, laikraksts būs veicis aģitāciju uz sava rēķina, aģitācijas veicēju atbrīvojot no samaksas pienākuma.

Deputāta kandidāts, politiskā partija vai nesaistītā persona var veikt tā saucamo bezmaksas priekšvēlēšanu aģitāciju:

- tikties ar vēlētajiem pašvaldības piešķirtajās telpās;
- tikties ar vēlētajiem publiskās vietās;
- piedalīties valsts apmaksātajās publiskajās televīzijas diskusijās;
- bezmaksas komunicēt sociālajos tīklos.

*Informatīvajā materiālā veikto piemēru un pazīmju uzskaitījums nav pilnīgs, un var tikt konstatēti arī citi veida gadījumi.

Priekšvēlēšanu aģitācija

Slēptā priekšvēlēšanu aģitācija ir priekšvēlēšanu aģitācija, par kuru saņemta samaksa, bet apmaksātājs (atlīdzības devējs) pretēji Priekšvēlēšanu aģitācijas likumā norādītajam nav norādīts.

Slēptās aģitācijas pazīmes:

- informācija satur netiešu aicinājumu balsot “par” vai “pret” kādu politisko partiju vai deputātu kandidātu;
- informācijas sniegšana sabiedrībai par deputāta kandidāta politisko vai profesionālo darbību plašsaziņas līdzekļos, vides reklāmā vai citā publiski pieejamā veidā, it īpaši, ja pirms priekšvēlēšanu aģitācijas perioda šāda informācija netika sniegta vai tika sniegta retāk un mazākā apjomā, nekā tas tiek darīts priekšvēlēšanu aģitācijas periodā;
- jebkuras formas vai jebkura veida publisks (sabiedrībai pieejams) paziņojums, publikācija vai pasākums, kura nolūks ir veicināt partijas vai deputāta kandidāta popularitāti;
- partijas logo vai nosaukuma, kandidātu saraksta numura, nosaukuma vai citu līdzīgu vizuālu elementu iekļaušana publikācijā vai raidījumā;
- ar partiju saistīta notikuma atspoguļošana, ja tam nav tiešas saistības ar konkrētas publikācijas, programmas, raidījuma saturu, vai arī tas ir tieši un nepārprotami veidots kādas partijas popularizēšanai;
- partijas vai deputāta kandidāta parādīšanās bez pamatota iemesla. Piemēram, deputāta kandidāts tiek izmantots kā kāda notikuma galvenais komentētājs, tiek atspoguļoti sabiedrībai nenozīmīgi kandidāta privātās dzīves notikumi, lai palielinātu konkrētā kandidāta publicitāti u.c.;
- publikācija vai raidījums ir vienpusīgs, tajā nav sabalansēti atspoguļoti iesaistīto pušu viedokļi, un nav mēģināts noskaidrot ekspertu viedokli;
- žurnālists, neuzdodot konkrētus jautājumus, ļauj deputāta kandidātam netraucēti izteikties, izvēlēties sarunas tēmu un virzību, vai uzdod jautājumus, lai izceltu deputāta kandidāta personības pozitīvās iezīmes;
- ēst gatavošanas, sporta vai tamlīdzīgs raidījums ar deputātu kandidāta parādīšanos saturā (gatavojot ēst vai runājot par sportu);
- sociāla kampaņa vai komerciāla reklāma (tajā skaitā medija reklāma), kas satur netiešu aicinājumu balsot par vai pret kādu politisko partiju vai deputātu kandidātu;
- masu informatīvais līdzeklis satur informāciju ar viena vai tikai dažu politisko partiju vai to apvienību pārstāvju viedokļiem, intervijām komentāriem, arī tādiem, kas nav saistīti ar politisko darbu, bet saistīti ar kādu profesionālo sfēru;
- laikraksts vai kāds cits preses izdevums tiek izdots tikai priekšvēlēšanu aģitācijas periodā;
- laikraksts vai kāds cits preses izdevums publicē priekšvēlēšanu aģitācijas materiālus par cenu, kas nesedz tā izdošanas izmaksas;
- u.c.*

*Informatīvajā materiālā veikto piemēru un pazīmju uzskaitījums nav pilnīgs, un var tikt konstatēti arī citi veida gadījumi.

Aģitācijas veicējs

Aģitāciju var veikt politiskā partija, politisko partiju apvienība, deputāta kandidāts vai nesaistītā persona.

Nesaistītā persona ir ar politiskajām partijām, to apvienībām nesaistīta fiziskā persona, juridiskā persona vai reģistrēta šādu personu apvienība, kas veic savu individuālu priekšvēlēšanu aģitāciju un kuras aģitācija nekādā veidā nav saistīta ar politiskās partijas, vai to apvienību veikto priekšvēlēšanu aģitācijas kampaņu.

Nesaistītā persona, īstenojot savas intereses, aģitāciju veic savā vārdā, pati slēdz līgumus, kas saistīti ar reklāmas izgatavošanu un izvietošanu, kā arī pati no saviem līdzekļiem apmaksā ar

reklāmas izgatavošanu un izvietošanu saistītos izdevumus.

Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma izpratnē finanšu līdzekļi vai manta, kas tiek izmantota priekšvēlēšanu aģitācijai, kuru veic nesaistītā persona, nav uzskatāma par dāvinājumu (ziedojumu) politiskajai partijai vai politisko partiju apvienībai.

Turpretī deputāta kandidāta veiktā vai organizētā individuālā priekšvēlēšanu aģitācija ir ar politisko partiju saistīta priekšvēlēšanu aģitācija. Tādai priekšvēlēšanu aģitācijai iztērētie līdzekļi ir pieskaitāmi tai politiskajai partijai, no kuras saraksta šī persona kandidē.

Pazīmes, kad priekšvēlēšanu aģitācija tiks atzīta par saistītu ar politiskās partijas veidoto priekšvēlēšanu kampaņu:

- persona apmaksā deputāta kandidāta intervijas sagatavošanu un/vai izvietošanu laikrakstā;
- deputāta kandidāts veido reklāmas materiālu;
- deputāta kandidāts līdzdarbojas reklāmas materiāla veidošanā;
- reklāmas materiāla veidošanā un izplatīšanā līdzdarbojas partija vai tās pārstāvji;
- persona apmaksā deputāta kandidāta vai partijas kampaņu vai tās daļu;
- u.c.*

Nesaistītā persona aģitācijas veikšanai televīzijā, radio, preses izdevumos, internetā, publiskās vietās, pasta pakalpojumiem un labdarībai nedrīkst izlietot vairāk kā 15 minimālās mēnešalgas.

*Informatīvajā materiālā veikto piemēru un pazīmju uzskaitījums nav pilnīgs, un var tikt konstatēti arī citi veida gadījumi.

Administratīvie resursi

Administratīvo resursu izmantošana priekšvēlēšanu aģitācijas periodā ir aizliegta.

Lai novērstu negodprātīgu konkurenci starp deputātu kandidātiem, kas ieņem amatus pašvaldībās vai valsts iestādēs un citiem deputātu kandidātiem, kā arī, lai nepieļautu kāda politiskā spēka reklamēšanu par nodokļu maksātāju naudu, ir aizliegts izmantot administratīvos resursus priekšvēlēšanu aģitācijai.

Administratīvie resursi ir valsts vai pašvaldību institūciju finanšu līdzekļi, kustamas un nekustamas mantas izmantošana vai pakalpojumu sniegšana, kā arī šo institūciju reklamēšana par samaksu 30 dienu periodā pirms vēlēšanām, ja attiecīgā reklāma ir saturiski saistīta ar kādu politisko partiju vai deputāta kandidātu.

Kā administratīvā resursa izmantošana priekšvēlēšanu aģitācijai var tikt uzskatīti gadījumi, kad:

- institūciju rīkotājos pasākumos uzstājas kāds deputāta kandidāts vai tam tiek veltīta īpaša uzmanība un tieši vai netieši tiek aģitēts balsot par kādu deputātu kandidātu vai vēlēšanu sarakstu;
- pašvaldība/institūcija, kas sabiedrības uztverē ir cieši saistīta ar konkrētu personu, kura ir deputāta vai cita amata kandidāts, priekšvēlēšanu aģitācijas periodā veic netipiski plašu, sevi reklamējošo kampaņu
- priekšvēlēšanu aģitācijai tiek izmantota institūciju tehnika (transporta, biroja tehnika), cilvēkresursi, institūciju rīcībā esošā informācija un citi resursi;
- institūciju mājas lapās tiek izvietota informācija par kādu deputāta kandidātu, un publikācija nav tieši saistīta ar minētās institūcijas darbības atspoguļojumu;
- īsi pirms vēlēšanām institūcija rīko pasākumus, kuru izmaksas un datumi nav tipiski, un līdzīgie pasākumi netika rīkoti ārpus priekšvēlēšanu laika;
- pašvaldību izdotajā informatīvajā izdevumā un interneta vietnē tiek izvietota priekšvēlēšanu aģitācija;
- pašvaldības/institūcijas mājas lapā tiek izvietota informācija, kas popularizē deputātu kandidātu, politisko partiju vai personu, kas asociējas ar politisko partiju;
- u.c.*

*Informatīvajā materiālā veikto piemēru un pazīmju uzskaitījums nav pilnīgs, un var tikt konstatēti arī citi veida gadījumi.

Priekšvēlēšanu aģitācijas izvietojšanas ierobežojumi dienu pirms un vēlēšanu dienā

Priekšvēlēšanu aģitācijas materiālus vēlēšanu dienā un dienu pirms vēlēšanu dienas aizliegts izvietot:

- elektroniskā plašsaziņas līdzekļa radio programmās un raidījumos;
- elektroniskā plašsaziņas līdzekļa televīzijas programmās un raidījumos;
- publiskās lietošanas ārtelpās un iekštelpās;
- preses izdevumos;
- valsts un atvasinātu publisku personu institūcijās un kapitālsabiedrībās, kurās valstij vai atvasinātām publiskām personām pieder vairāk nekā 50 % kapitāla daļu (akciju);
- aģitācijas kā maksas pakalpojuma veikšana publisko elektronisko sakaru tīklos, tai skaitā internetā.

Aizliegums neattiecas uz:

- informācijas izvietojšanu politiskās partijas mājas lapā internetā;
- paziņojumu (sludinājumu), kuri informē par politiskās partijas, politisko partiju apvienības vai deputāta kandidāta tikšanos ar vēlētājiem, izvietojšanu elektroniskajos plašsaziņas līdzekļos, preses izdevumos un internetā;
- iespēju izmantot tiesības uz valsts nodrošināto bezmaksas raidlaiku un līdzdalību priekšvēlēšanu raidījumos elektroniskā plašsaziņas līdzekļa televīzijas programmās sabiedriskā pasūtījuma ietvaros;
- elektronisko plašsaziņas līdzekļu veidotajiem diskusiju raidījumiem, ja no aģitācijas veicēja par šo raidījumu veidošanu un izplatīšanu netiek saņemta samaksa;
- aģitācijas veicēja biroja telpu lietošanu;
- u.c.*

*Informatīvajā materiālā veikto piemēru un pazīmju uzskaitījums nav pilnīgs, un var tikt konstatēti arī citi veida gadījumi.

Informatīvais materiāls

Priekšvēlēšanu aģitācijas ierobežojumi

Ja Jums rodas jautājumi saistībā ar priekšvēlēšanu aģitācijas perioda ierobežojumiem, lūdzu, sazinieties ar Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja Politisko organizāciju pārkāpumu izmeklēšanas nodaļas pārstāvjiem, zvanot uz tālruni nr. 67356190, 67797265, 67797264, 67797262, 67797266 vai 67797263 vai rakstot uz e-pasta adresi knab@knab.gov.lv.

Citadeles iela 1, Rīga, LV-1010
Ziņojuma centra tālrunis: 6735 61 61
Bezmaksas uzticības tālrunis: 8000 20 70
knab@knab.gov.lv
www.knab.gov.lv
Mobilā lietotne "Ziņo KNAB"

